

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Степан Андрійович СТРИЛЕЦЬ

« 28 » Серпня 2026

ПОГОДЖЕНО

Заступник директора НДІ ЗПО «ДПТК»

Ірина Ігорівна ГОРДІЄНКО

« 28 » Серпня 2026 р.

## РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІОЛОГІЯ»

**Рівень освіти:** Фахова передвища освіта (ОПС «Фаховий молодший бакалавр»)

**Спеціальність:** G19 Будівництво та цивільна інженерія

### 1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

| Найменування показників                                                                     | Детальна характеристика дисципліни |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
| Кількість кредитів ЄКТС                                                                     | 3 кредитів                         |
| Загальна кількість годин                                                                    | 90 годин                           |
| Рік підготовки (курс)                                                                       | II курс                            |
| Семестри викладання                                                                         | 3 семестр                          |
| Аудиторні години (лекції)                                                                   | 34 годин (3 семестр: 34 год.)      |
| Аудиторні години (семінарські)                                                              | 22 годин (3 семестр: 22 год.)      |
| Самостійна робота слухача (СРС)                                                             | 34 годин (3 семестр: 34 год.)      |
| Підготовка до проходження контрольних заходів (аудиторна підготовка до проведення екзамену) | -                                  |
| Форма підсумкового контролю                                                                 | Диференційований залік (3 семестр) |

### 2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

**Мета:** Формування у здобувачів фахової передвищої освіти систематизованих соціологічних знань про структуру суспільства, соціальні інститути, процеси та відносини; розвиток соціологічної уяви, критичного мислення та навичок прикладного аналізу соціальних процесів у сфері будівництва; виховання соціальної відповідальності, громадянської зрілості та готовності до професійної діяльності й ефективної комунікації в інклюзивному суспільстві та на будівельних підприємствах.

#### Основні завдання:

- Опанування базового категоріального апарату соціології, розуміння закономірностей функціонування і розвитку соціальних систем, інститутів та груп.
- Вивчення соціології організації та праці, зокрема специфіки соціально-трудових відносин на будівельних підприємствах.
- Формування навичок аналізу соціальної структури суспільства, соціальної стратифікації, мобільності та їх впливу на процеси трудової міграції й кадрового забезпечення будівельної галузі.
- Дослідження соціології девіантної поведінки та безпеки на будівельному майданчику.
- Розвиток навичок проведення прикладних соціологічних досліджень (анкетування, фокус-групи, опитування працівників будівельної сфери) для вивчення якості будівельних послуг і потреб населення.
- Формування навичок етичної комунікації, подолання конфліктів, толерантності та роботи в мультикультурних і змішаних колективах (де спільно працюють молодь, фахівці та ветерани).
- Сприяння психологічній резильєнтності, соціалізації та підтримці осіб, які постраждали від наслідків війни, на основі принципів соціологічної рефлексії та *trauma-informed* підходу.

### 3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

#### 3.1. Нормативні документи, на основі яких розроблена програма:

- Закон України «Про фахову передвищу освіту».
- Закон України «Про освіту».

- Положення про організацію освітнього процесу в закладі освіти.
  - Стандарт фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» за спеціальністю 192 «Будівництво та цивільна інженерія». Затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 17.11.2021 № 1243 введеного в дію з 2021/2022 навчального року.
- Розпорядження Кабінету Міністрів України № 366-р від 14.04.2021 р. «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року».

### **3.2. Вимоги до кандидатів на підготовку**

- **Освітній рівень:** наявність повної загальної середньої освіти або диплома кваліфікованого робітника.
- **Категорія слухачів:** особи віком 18–22 роки, а також ветерани та учасники бойових дій, які здобувають фахову передвищу освіту.
- **Спеціальні вимоги:** Готовність до конструктивного діалогу, критичного осмислення соціальних процесів у будівельній галузі, дотримання принципів академічної доброчесності та повага до інклюзивного освітнього середовища.

### **3.3. Етапи підготовки**

Підготовка здійснюється протягом одного семестру і поділяється на такі етапи (відповідно до структурно-логічної схеми):

- **Етап I (Модуль 1):** Теоретико-методологічні засади соціології та соціальна структура суспільства. Вивчення соціології як науки, соціальної стратифікації, процесів соціалізації і девіантної поведінки з проведенням підсумкового контролю.
- **Етап II (Модуль 2):** Соціологія організації, праці та трудових відносин у будівельній галузі. Дослідження трудових колективів, організаційної культури, соціально-трудових відносин на будівельних підприємствах, мотивації праці і підсумковим контролем.
- **Етап III (Модуль 3):** Соціологія масових комунікацій, прикладні дослідження та соціальна стійкість суспільства. Розгляд мас-медіа, методів прикладних досліджень у будівельній сфері, інклюзивного середовища (*trauma-informed* підхід), підсумкового контролю та складання диференційованого заліку.

### **3.4. Кваліфікаційні вимоги до слухачів, які пройшли підготовку з дисципліни**

Успішне проходження підготовки передбачає, що здобувач здобув необхідний рівень соціологічної, комунікативної та етичної зрілості, що гармонійно доповнює його професійні інженерні компетенції в будівельній галузі.

#### **Слухач повинен ЗНАТИ:**

- Ключові соціологічні теорії, поняття та закономірності функціонування соціальних систем, інститутів і груп.
- Особливості соціології праці та трудових відносин на будівельних майданчиках.
- Методику проведення прикладних соціологічних досліджень (опитування, анкетування пасажирів і працівників галузі).

#### **Слухач повинен ВМІТИ:**

- Аналізувати соціальні процеси, структуру суспільства та соціальну стратифікацію у контексті кадрового забезпечення будівельної сфери.
- Застосовувати методи соціологічного аналізу для оцінки якості будівельних послуг і вивчення потреб клієнтів.
- Вести аргументовану дискусію, дотримуватися етики професійної комунікації в інклюзивних і мультикультурних колективах (з урахуванням взаємодії молоді та ветеранів).
- Використовувати соціологічні інструменти рефлексії для забезпечення стресостійкості та конструктивного вирішення конфліктів.

#### **Слухач повинен ВОЛОДІТИ:**

- Соціальною відповідальністю: усвідомленням своєї ролі та етичних обов'язків як майбутнього фахівця будівництва перед суспільством.
- Професійною комунікацією: навичками ефективної взаємодії в трудових колективах на засадах поваги до прав і свобод людини.
- Світоглядною гнучкістю: готовністю до неперервного навчання (*lifelong learning*) та адаптації до змін у соціально-економічному середовищі будівельної галузі.

#### 4. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної дисципліни ОК 11 «Соціологія» спрямоване на формування у здобувачів фахової передвищої освіти соціологічної культури, соціальної відповідальності та професійно-етичної зрілості, необхідної для ефективної діяльності у сфері будівництва. Дисципліна забезпечує набуття здобувачами визначених освітньо-професійною програмою загальних компетентностей (ЗК) та досягнення відповідних програмних результатів навчання (РН).

##### 4.1. Загальні компетентності (ЗК), що формуються дисципліною

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

##### 4.2. Спеціальні компетентності (СК), що формуються дисципліною

СК11. Здатність вирішувати організаційні та управлінські питання, організовувати діяльність колективу, працювати в команді під час зведення об'єктів будівництва та інженерних мереж.

##### 4.3. Програмні результати навчання (РН)

РН2. Оцінювати сучасний стан культурного розвитку держави, розвивати та вдосконалювати інтелектуальний, загальнокультурний, фізичний і духовний рівень. Бути активним суб'єктом професійної та економічної діяльності держави.

РН4. Взаємодіяти з колегами, керівниками та клієнтами, формувати власний внесок у роботу команди, доносити до фахівців і не фахівців інформацію, ідеї, проблеми та власний досвід у галузі автомобільного транспорту.

РН19. Планувати, аналізувати, контролювати і оцінювати власну роботу та роботу інших осіб.

##### 4.4. Матриця відповідності програмних результатів навчання (РН) дисципліни загальним компетентностям (ЗК)

| Програмні результати навчання (РН) / Загальні компетентності (ЗК) /                                                                                                                                                            | ЗК1 | ЗК4 | ЗК7 | ЗК8 | СК11 |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|-----|-----|-----|------|
| РН2. Оцінювати сучасний стан культурного розвитку держави, розвивати та вдосконалювати інтелектуальний, загальнокультурний, фізичний і духовний рівень. Бути активним суб'єктом професійної та економічної діяльності держави. |     |     |     |     |      |
| РН4. Взаємодіяти з колегами, керівниками та клієнтами, формувати власний внесок у роботу команди, доносити до фахівців і не фахівців інформацію, ідеї, проблеми та власний досвід у галузі автомобільного транспорту.          | +   |     |     |     | +    |
| РН19. Планувати, аналізувати, контролювати і оцінювати власну роботу та роботу інших осіб.                                                                                                                                     | +   |     | +   | +   | +    |

#### 5. НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН КУРСУ

##### 5.1. Розрахунок навчального часу

| Вид навчальної роботи              | Кількість годин | % від загального обсягу |
|------------------------------------|-----------------|-------------------------|
| УСЬОГО за курсом (3 кредитів ЄКТС) | 90              | 100%                    |
| Аудиторні заняття (всього)         | 56              | 62,2%                   |
| з них: Лекції                      | 34              | 37,76%                  |
| з них: Семінарські заняття         | 22              | 24,44%                  |
| Самостійна робота слухача (СРС)    | 34              | 37,8%                   |

##### 5.2. Розподіл навчальних годин за модулями (викладання по 2 години - парно)

| № | Назва модуля, тем та видів навчальної роботи | Всього годин | Лекції (год) | Семінари (год) | Самост. робота (год) |
|---|----------------------------------------------|--------------|--------------|----------------|----------------------|
|---|----------------------------------------------|--------------|--------------|----------------|----------------------|

|            |                                                                                                                                                         |           |           |           |           |
|------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|
|            | <b>РАЗОМ ЗА КУРС (3 кредити ЄКТС)</b>                                                                                                                   | <b>90</b> | <b>34</b> | <b>22</b> | <b>34</b> |
| <b>I</b>   | <b>Модуль 1. Теоретико-методологічні засади соціології та соціальна структура суспільства</b>                                                           | <b>30</b> | <b>12</b> | <b>8</b>  | <b>10</b> |
| 1.1        | <b>Лекція 1.</b> Соціологія як наука про суспільство: об'єкт, предмет, структура та функції соціологічного знання в умовах демократичних трансформацій. | 8         | 4         | —         | 4         |
| 1.2        | <b>Лекція 2.</b> Соціальна структура суспільства, соціальна стратифікація, нерівність та соціальна мобільність.                                         | 8         | 4         | 2         | 2         |
| 1.3        | <b>Лекція 3.</b> Особистість і суспільство: соціокультурна соціалізація, соціальний статус, роль і девіантна поведінка.                                 | 12        | 4         | 6         | 2         |
| 1.4        | <b>Підсумковий контроль за Модулем 1</b>                                                                                                                | 2         | —         | —         | 2         |
| <b>II</b>  | <b>Модуль 2. Соціологія організації, праці та трудових відносин у будівельній галузі</b>                                                                | <b>30</b> | <b>12</b> | <b>8</b>  | <b>10</b> |
| 2.1        | <b>Лекція 4.</b> Соціологія трудових колективів: організаційна культура, авторитет і стилі управління на підприємствах будівництва.                     | 10        | 4         | 2         | 4         |
| 2.2        | <b>Лекція 5.</b> Соціально-трудові відносини та конфлікти на виробництві: шляхи їх попередження й конструктивного вирішення.                            | 10        | 4         | 4         | 2         |
| 2.3        | <b>Лекція 6.</b> Професійна адаптація, мотивація праці та престижність інженерно-технічних професій будівельного напрямку.                              | 8         | 4         | 2         | 2         |
| 2.4        | <b>Підсумковий контроль за Модулем 2</b>                                                                                                                | 2         | —         | —         | 2         |
| <b>III</b> | <b>Модуль 3. Соціологія масових комунікацій, прикладні дослідження та соціальна стійкість суспільства</b>                                               | <b>30</b> | <b>10</b> | <b>6</b>  | <b>14</b> |
| 3.1        | <b>Лекція 7.</b> Соціологія масових комунікацій і громадська думка: вплив медіапростору на формування суспільних цінностей.                             | 10        | 4         | 2         | 4         |

|     |                                                                                                                                                   |    |   |   |   |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|---|---|---|
| 3.2 | <b>Лекція 8.</b> Методологія прикладних соціологічних досліджень: опитування, анкетування та аналіз громадської думки у сфері будівельних послуг. | 10 | 4 | 2 | 4 |
| 3.3 | <b>Лекція 9.</b> Соціальна стійкість, інклюзивне середовище та адаптація до змін у кризових умовах (trauma-informed підхід).                      | 8  | 2 | 2 | 4 |
| 3.4 | <b>Підсумковий контроль за Модулем 3</b>                                                                                                          | 2  | — | — | 2 |

### 5.3. Самостійна робота (СРС)

Самостійна робота здобувачів освіти (загальним обсягом 34 годин) забезпечує поглиблене вивчення матеріалу, розвиток критичного мислення, навичок фактчекінгу та здатності застосовувати соціологічні й етичні концепції під час розв'язання практичних завдань у сфері будівництва.

| Напрями самостійної роботи                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | Кількість годин | Форма контролю                                                                        |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|---------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>1. Робота з першоджерелами та аналітичне конспектування</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <b>9</b>        | Перевірка конспектів, усне опитування на семінарських заняттях.                       |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- Опрацювання класичних та сучасних соціологічних концепцій розвитку громадянського суспільства та їхнього впливу на загальнокультурний рівень суспільства (Тема 1.1).</li> <li>- Вивчення методів вирішення трудових конфліктів та забезпечення соціального захисту на підприємствах і їхньої ролі у захисті прав працівників будівництва (Тема 2.2).</li> </ul> |                 |                                                                                       |
| <b>2. Аналітична робота та соціологічний фактчекінг</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <b>9</b>        | Захист кейс-завдань та результатів аналізу на семінарах.                              |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- Аналіз контексту соціальної стратифікації та формування перших правових норм у регулюванні суспільних відносин і мобільності (Тема 1.2).</li> <li>- Дослідження діяльності фахівців з будівництва як активних суб'єктів економічної діяльності та факторів їхньої професійної адаптації (Тема 2.3).</li> </ul>                                                  |                 |                                                                                       |
| <b>3. Підготовка творчих проєктів / есе із прикладної соціології</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <b>9</b>        | Перевірка есе на академічну доброчесність, оцінювання логіки викладу та аргументації. |
| Підготовка аналітичного есе на одну з тем: <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Соціальна мобільність та еволюція престижності інженерно-технічних професій</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                              |                 |                                                                                       |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |           |                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---------------------------------------------------------------------------|
| спеціальності G19 Будівництво та цивільна інженерія».                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |           |                                                                           |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- «Соціологія масових комунікацій: вплив медіапростору на формування суспільних цінностей».</li> <li>- «Інклюзивне середовище та принципи "trauma-informed" підходу як основа побудови стійких трудових колективів та повоєнного відновлення суспільства».</li> </ul>                                          |           |                                                                           |
| <b>4. Підготовка до модульних контролів та підсумкового контролю</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <b>7</b>  | Модульне тестування, результати відповідей під час підсумкового контролю. |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- Систематизація знань з етапів розвитку соціологічної думки, методів прикладних досліджень та соціальної структури суспільства.</li> <li>- Повторення нормативних засад, етичних стандартів ділового спілкування та принципів соціальної стійкості у професійній діяльності фахівця з будівництва.</li> </ul> |           |                                                                           |
| <b>РАЗОМ</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <b>34</b> |                                                                           |

## 6. ПРОГРАМА КУРСУ

### Модуль 1. Теоретико-методологічні засади соціології та соціальна структура суспільства

#### Тема 1.1. Соціологія як наука про суспільство: об'єкт, предмет, структура та функції соціологічного знання в умовах демократичних трансформацій.

Передумови виникнення соціології як самостійної фундаментальної науки про суспільство в контексті індустріальної революції, розвитку капіталістичних відносин та масштабної урбанізації, що супроводжувалася стрімким розширенням будівельної галузі. Соціологія як мультипарадигмальна наука: огляд ключових теоретичних підходів. Суспільство як головний об'єкт соціологічного пізнання: системний підхід до розуміння соціуму як складної динамічної системи, здатної до саморегуляції. Специфіка предметного поля соціології: соціальні дії, інститути, відносини та об'єктивні закономірності їхнього функціонування. Трирівнева структура соціологічного знання з акцентом на місце галузевих теорій (соціологія праці, соціологія організацій, соціологія мобільності та транспорту). Функції соціології у транзитивному суспільстві. Роль соціологічного знання у розбудові вільного демократичного громадянського суспільства в Україні та утвердженні верховенства права. Формування соціологічної уяви, критичного мислення та соціальної відповідальності фахівця інженерно-технічної галузі як активного суб'єкта сталого розвитку.

#### Тема 1.2. Соціальна структура суспільства, соціальна стратифікація, нерівність та соціальна мобільність.

Поняття соціальної структури та її базові елементи (соціальні групи, верстви, класи). Теорії соціальної стратифікації. Критерії стратифікації: дохід, влада, освіта, престиж професії. Соціальна мобільність (горизонтальна та вертикальна) та її канали («соціальні ліфти»). Роль будівельної галузі у забезпеченні просторової та соціальної мобільності населення. Соціальна нерівність та інституційні механізми її подолання в умовах демократичної правової держави. Формування середнього класу як гаранту соціальної стабільності та економічного зростання. Аналіз соціальної структури сучасного українського суспільства в умовах глобальних викликів, міграційних процесів та повоєнних трансформацій.

#### Тема 1.3. Особистість і суспільство: соціокультурна соціалізація, соціальний статус, роль і девіантна поведінка.

Соціологічний підхід до вивчення особистості як суб'єкта суспільних відносин. Процес соціалізації: етапи, агенти та ключові інститути. Соціокультурна та первинна професійна соціалізація майбутніх фахівців зі спеціальності G19 Будівництво та цивільна інженерія. Поняття соціального статусу (вроджений, набутий) та соціальної ролі. Рольові очікування, рольова дистанція та способи вирішення рольових конфліктів у професійному середовищі. Соціальний контроль та його механізми (формальні й неформальні санкції). Девіантна (відхильна) поведінка: причини, форми та наслідки для соціуму. Дослідження факторів адаптації особистості до нових соціальних викликів, формування стійкої правосвідомості та активної громадянської позиції.

## **Модуль 2. Соціологія організації, праці та трудових відносин у будівельній галузі**

### **Тема 2.1. Соціологія трудових колективів: організаційна культура, авторитет і стилі управління на підприємствах будівельної галузі.**

Соціологія організацій як спеціальна соціологічна дисципліна. Трудовий колектив як соціальна організація: структура, функції, етапи розвитку та групова динаміка. Організаційна культура на підприємствах будівельної галузі: норми, цінності, професійні традиції та корпоративна етика. Феномен лідерства та формальне керівництво у трудовому колективі. Типологія стилів управління (авторитарний, демократичний, ліберальний) та їхній вплив на ефективність роботи будівельної галузі. Особливості професійної комунікації, делегування повноважень та дотримання прав працівників. Психологічний клімат колективу як ключовий фактор забезпечення якості послуг та безпеки на будівництві.

### **Тема 2.2. Соціально-трудова відносина та конфлікти на виробництві: шляхи їх попередження й конструктивного вирішення.**

Сутність і структура соціально-трудова відносин в умовах ринкової економіки. Соціальне партнерство та роль профспілок у захисті економічних, правових і соціальних інтересів працівників будівельної галузі. Соціологія конфлікту: об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення, стадії динаміки та типологія трудових конфліктів на виробництві. Стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях (компроміс, співробітництво, уникнення). Медіація та сучасні методи конструктивного вирішення суперечок. Забезпечення соціального захисту, безпечних умов праці та неухильне дотримання трудового законодавства як основа стабільного функціонування будівельної галузі.

### **Тема 2.3. Професійна адаптація, мотивація праці та престижність інженерно-технічних професій будівельної галузі.**

Сутність процесу професійної адаптації молодих фахівців на підприємствах будівельної галузі: фізіологічний, соціально-психологічний та професійно-технічний аспекти. Мотивація трудової діяльності: змістовні та процесуальні теорії мотивації. Матеріальні та нематеріальні стимули підвищення продуктивності праці інженерно-технічного персоналу, будівельників та робітників. Соціологічний аналіз престижності професій а будівельної галузі на сучасному ринку праці. Етичні стандарти ділового спілкування, обов'язкове використання державної мови у професійній діяльності та формування позитивного іміджу сучасного фахівця з будівництва.

## **Модуль 3. Соціологія масових комунікацій, прикладні дослідження та соціальна стійкість суспільства**

### **Тема 3.1. Соціологія масових комунікацій і громадська думка: вплив медіапростору на формування суспільних цінностей.**

Масова комунікація як впливовий соціальний інститут: функції, канали та специфіка аудиторії. Роль медіапростору, соціальних мереж та цифрових платформ у формуванні громадської думки щодо розвитку будівництва. Вплив інформаційних технологій на суспільні цінності, стереотипи та соціальні установки. Медіаграмотність, фактчекінг та інформаційна гігієна фахівця-інженера в умовах інформаційних війн та гібридних загроз. Роль державних інститутів у забезпеченні конституційних прав громадян на достовірну, своєчасну інформацію, захист свободи слова та протидію маніпуляціям.

### **Тема 3.2. Методологія прикладних соціологічних досліджень: опитування, анкетування та аналіз громадської думки у сфері будівництва.**

Поняття, види та послідовні етапи проведення прикладного соціологічного дослідження. Програма дослідження: методологічний та процедурний розділи. Кількісні та якісні методи збору соціологічної інформації: соціологічне опитування (анкетування, інтерв'ю), спостереження, контент-аналіз документів, фокус-групи. Поняття генеральної сукупності, вибірки та її репрезентативності. Обробка, соціологічний аналіз даних та підготовка аналітичного звіту для прийняття ефективних управлінських рішень.

### **Тема 3.3. Соціальна стійкість, інклюзивне середовище та адаптація до змін у кризових умовах (trauma-informed підхід).**

Концепція соціальної стійкості (резильєнтності) суспільства в умовах структурних криз, екстремальних ситуацій та подолання наслідків воєнних дій. Створення інклюзивного середовища на будівництві: безбар'єрна інфраструктура, універсальний дизайн та забезпечення рівних прав для осіб з інвалідністю. Впровадження trauma-informed підходу (підходу, обізнаного з травмою) в управління трудовими колективами: етика комунікації, особливості взаємодії молоді та ветеранів, забезпечення психологічної підтримки на робочому місці. Соціальна відповідальність будівельних компаній у процесі повоєнного відновлення економіки, реінтеграції учасників бойових дій та розбудови згуртованого демократичного суспільства.

## **7. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ**

### **Основна:**

1. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. - Т.1.-Львів, 2019. (Теми: 1,3-6, 8, 13)  
[http://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%DO%BD%D1%8E%DO%BA%20%DO%9B.%20%DO%A1%DO%9E%DO%A6%DO%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF\\_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf](http://dSPACE.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1/1/%D0%93%D1%83%D0%BC%D0%B5%DO%BD%D1%8E%DO%BA%20%DO%9B.%20%DO%A1%DO%9E%DO%A6%DO%86%D0%9E%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%86%D0%AF_%D1%85%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B0%D1%82%D1%96%D1%8F%20%D1%82.1.pdf)
2. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів Волович В.І., Горлач М.І., Кремінь В.Г.-К.: ЦУЛ, 2019.-С. 11-34; 270-388; 625-656; 780-804.
3. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник І за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й.Черниш та ін.]. (Розділ: 4, 5, 12.) К., 2020. 356 с. - С. 31-45; 110-172 <https://dio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/03/SotsiologhiiaTeorii-serednoho-rivnia-za-red-YU.F.-Pachkovskoho-Navch.-posibnyk-2020.pdf>
4. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених / О. Богдан; консультант-рецензент В. Паніотто. - К., 2015. <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7700/BogdanSocResearch.pdf?sequence=5&isAllowed=v>

### **Додаткова:**

1. Головаха, Є. І. Альтернативний соціологічний словник // Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2016 -№3, -С. 191-194. <http://stmm.in.ua/archive/ukr/2016-3/17.pdf>
2. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами “Європейського соціального дослідження” 2005-2007- 2009-2011.-К., 2012. - 119 с.
3. Початок нового політичного року: довіра до соціальних інститутів (липень 2020р.) <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/pochatok-novogopolitychnogo-roku-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-lipen-2020r>
4. Соціально-психологічні чинники інтеграції українського соціуму / [О.Г.Злобіна, М.О.Шульга, Л.Д. Бевзенко та ін.]; за наук. ред. О.Г.Злобіної. — К., 2016. - С. 223-249. <http://i-soc.com.ua/assets/files/iournal/leshch-socio-psv-factors-a5-16-01-2017.Ddf>

## **8. ВІДОМОСТІ ПРО ВИКЛАДАЦЬКИЙ СКЛАД**

Викладання навчальної дисципліни здійснюється викладачами (методистами), які відповідають таким кваліфікаційним вимогам:

- **Освіта:** Повна вища освіта (магістр / спеціаліст) за спеціальністю «Соціологія», «Філософія», «Політологія», «Соціальна робота» або спорідненими суспільно-гуманітарними напрямками.

- **Кваліфікація:** Вища або перша кваліфікаційна категорія, досвід викладацької роботи у закладах фахової передвищої або вищої освіти.
- **Спеціальна підготовка:** Обов'язкове володіння методами міждисциплінарної інтеграції; проходження курсів підвищення кваліфікації з андрагогіки (навчання дорослих) та основ Trauma-informed pedagogy (педагогіки, обізнаної з травмою) для коректної та безпечної роботи з ветеранами, учасниками бойових дій та особами, що постраждали від війни.
- **Цифрові навички:** Впевнене володіння сучасними інструментами дистанційного та змішаного навчання (LMS Moodle, Google Workspace, Zoom, Microsoft Teams) для забезпечення асинхронного доступу здобувачів освіти до навчально-методичних матеріалів, а також інструментами для організації прикладних соціологічних онлайн-опитувань та анкетувань.

## 9. ФОРМИ ДОКУМЕНТІВ

Організація, контроль та облік освітнього процесу за даним курсом супроводжується наступними документами:

1. Силабус навчальної дисципліни (надається слухачам на першому занятті; містить політику курсу, дедлайни та критерії оцінювання).
2. Журнал обліку навчальних занять (в електронному/друкованому форматі).
3. Індивідуальний навчальний план слухачів (для осіб, які навчаються за гнучким або індивідуальним графіком, зокрема тих, хто проходить лікування/реабілітацію).
4. Відомість обліку поточної та підсумкової успішності (Залікова відомість).
5. Рубрикатор (матриця) оцінювання (чіткі критерії нарахування балів за поточну роботу, СРС та залік у 100-бальній шкалі з переведенням у шкалу ЄКТС).

## 10. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА КРИТЕРІЇ НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Оцінювання навчальних досягнень слухачів здійснюється за наскрізною 100-бальною системою протягом усього курсу (одного семестру). Система розроблена відповідно до вимог організації освітнього процесу в ЗПО «ДПТК» та враховує специфіку навчання дорослих, зокрема обов'язкове застосування trauma-informed підходу при роботі з ветеранами та особами, які постраждали від війни.

Підсумкова оцінка є сумою балів, набраних за поточну роботу в протягом семестру (семінарські та самостійні роботи) та результатів складання Підсумкового оцінювання і кінці кожного модуля.

### 10.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

| Форма контролю  | Період / Види навчальної роботи                                                      | Макс. бал |
|-----------------|--------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>Модуль 1</b> | <b>Теоретико-методологічні засади соціології та соціальна структура суспільства</b>  | <b>30</b> |
|                 | - Робота на семінарських заняттях (2 семінарів, макс. по 4 бал.)                     | 8         |
|                 | - Виконання завдань самостійної роботи та аналіз першоджерел (макс. по 4 бал.)       | 12        |
|                 | - Підсумковий контроль (оцінювання) за Модулем 1                                     | 10        |
| <b>Модуль 2</b> | <b>Соціологія організації, праці та трудових відносин у будівельній галузі</b>       | <b>35</b> |
|                 | - Робота на семінарських заняттях (3 семінари, макс. по 4 бал.)                      | 12        |
|                 | - Виконання завдань самостійної роботи та соціологічний фактчекінг (макс. по 4 бал.) | 12        |
|                 | - Підсумковий контроль (оцінювання) за Модулем 2                                     | 11        |

|                       |                                                                                                 |            |
|-----------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Модуль 3</b>       | <b>Соціологія масових комунікацій, прикладні дослідження та соціальна стійкість суспільства</b> | <b>35</b>  |
|                       | - Робота на семінарських заняттях (3 семінарів, макс. по 4 бал.)                                | 12         |
|                       | - Виконання завдань самостійної роботи (підготовка есе / міні-дослідження) (макс. по 4 бал.)    | 12         |
|                       | - Підсумковий контроль (оцінювання) за Модулем 3                                                | 11         |
| <b>УСЬОГО ЗА КУРС</b> | <b>Накопичувальна сума балів за всіма видами навчальної діяльності</b>                          | <b>100</b> |

## 10.2 РУБРИКАТОР ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУХАЧІВ

Таблиця відповідності результатів навчання

| Сума балів за 100-бальною шкалою | Оцінка за шкалою ЄКТС | Оцінка за національною (4-бальною) шкалою | Характеристика досягнень                                      |
|----------------------------------|-----------------------|-------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| 90-100                           | A                     | Відмінно                                  | Видатне виконання, лише з незначною кількістю помилок         |
| 82-89                            | B                     | Добре                                     | Вище середнього рівня, але з певними помилками                |
| 75-81                            | C                     | Добре                                     | В цілому правильна робота з певною кількістю суттєвих помилок |
| 67-74                            | D                     | Задовільно                                | Непогано, але зі значними недоліками                          |
| 60-66                            | E                     | Задовільно                                | Виконання відповідає мінімальним критеріям                    |
| 35-59                            | FX                    | Незадовільно                              | Потрібне повторне складання (академічна заборгованість)       |
| 1-34                             | F                     | Незадовільно                              | Потрібне повторне вивчення дисципліни (курс)                  |

### Національна шкала оцінювання

| Оцінка за національною (4-бальною) шкалою | Характеристика досягнень                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Відмінно                                  | Здобувач освіти вільно володіє матеріалом, застосовує знання у нестандартних ситуаціях, демонструє бездоганні практичні навички, дотримується норм академічної доброчесності. |
| Добре                                     | Здобувач освіти знає навчальний матеріал, успішно виконує практичні завдання, проте припускається незначних неточностей або потребує навідних запитань для глибокого аналізу. |
| Задовільно                                | Здобувач освіти володіє матеріалом на рівні відтворення, виконує завдання за зразком, має труднощі при самостійному аналізі процесів.                                         |
| Незадовільно                              | Здобувач освіти не опанував мінімальний рівень програмного                                                                                                                    |

|  |                                                                                                                            |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | матеріалу, не здатний виконати базові практичні завдання або допустив грубі порушення академічної доброчесності (плагіат). |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

## 11. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вибір методів навчання для дисципліни «Соціологія» базується на органічному поєднанні академічних соціологічних підходів із практичною спрямованістю на підготовку фахівців у сфері будівництва. Наявність в інтегрованих навчальних групах здобувачів різного віку та досвіду вимагає гнучкості й обов'язкового застосування trauma-informed підходу для забезпечення психологічної безпеки учасників освітнього процесу.

### 11.1. Інтерактивні та цифрові методи

- **Проблемна лекція з елементами мікронавчання:** Виклад теоретичного матеріалу щодо соціальної структури, інститутів та соціології праці розбивається на логічні блоки з акцентом на зв'язок теорії з реальною практикою будівельних підприємств.
- **Сократівський діалог та дискусії:** Залучення здобувачів до аргументованого обговорення ролі соціальних норм, стилів управління колективом та вирішення конфліктів у професійному середовищі.
- **Візуалізація та мультимедійний сторітелінг:** Використання графіків соціальної мобільності, діаграм стратифікації та результатів реальних соціологічних опитувань для ілюстрації суспільних процесів і трендів на ринку будівельних послуг.

### 11.2. Практично-орієнтовані методи (профіль: будівництво)

- **Метод аналізу соціологічних кейсів:** Дослідження реальних соціально-трудоових ситуацій на будівельних майданчиках (мотивація персоналу, організаційна культура, подолання конфліктів) з оцінкою їхнього впливу на ефективність роботи.
- **Фактчекінг та соціологічний аналіз інформації:** Робота з даними мас-медіа, перевірка достовірності соціологічних опитувань, виявлення маніпуляцій у формуванні громадської думки щодо будівельної галузі.
- **Метод прикладних досліджень та творчих проєктів (CPC):** Підготовка інструментарію (анкет, опитувальників) для вивчення потреб пасажирів, розробка міні-досліджень якості послуг будівництва та написання аналітичних есе.

### 11.3. Інклюзивний та Trauma-Informed підхід (безпечне середовище)

- **Правило «Стоп-слова» у дискусіях:** Жорстка модерація обговорень чутливих тем (соціальні наслідки воєнних дій, девіантна поведінка). Будь-який здобувач має право відмовитися від усної участі без пояснення причин та без зниження бала.
- **Гнучкість форм звітності:** Можливість замінити усну презентацію на семінарі альтернативним письмовим або практичним завданням (наприклад, розробкою анкети).
- **Валідація життєвого досвіду:** Повага до соціального та бойового досвіду слухачів-ветеранів і осіб, які постраждали від війни, розгляд їхньої стійкості (резильєнтності) як важливого елементу формування професійної культури фахівця будівельного напрямку.

### 11.4. Методи самостійної та дистанційної роботи

- **Асинхронне навчання (LMS):** Використання платформ дистанційного доступу до навчальних матеріалів, результатів соціологічних досліджень, кейсів та електронних конспектів.
- **Індивідуалізований теми:** Гнучке управління дедлайнами виконання завдань для здобувачів, які поєднують навчання з лікуванням, реабілітацією чи виробничою діяльністю в будівельній галузі.

## 12. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика вивчення дисципліни ґрунтується на принципах академічної доброчесності, взаємоповаги, інклюзивності, прозорості критеріїв оцінювання та створення безпечного освітнього середовища.

- **Trauma-Informed підхід та психологічна безпека:** Забезпечення умов для комфортного навчання здобувачів, зокрема ветеранів та осіб, які постраждали від наслідків війни. Дія правила «Стоп-слова» під час обговорення чутливих соціологічних тем (соціальні конфлікти, наслідки воєнних дій, дорожньо-транспортні пригоди, маргіналізація, девіантна поведінка), право на вільний вихід з аудиторії для стабілізації стану та гнучкість формату звітності.

- **Етика спілкування та інклюзивне середовище:** Нульова толерантність до будь-яких проявів дискримінації, булінгу чи упередженого ставлення. Взаємоповага, толерантність до альтернативних думок і валідація практичного та бойового досвіду учасників освітнього процесу, що є необхідною базою для формування здорового психологічного клімату в майбутніх трудових колективах будівельній галузі.
- **Академічна доброчесність:** Суворе дотримання норм академічної етики під час виконання самостійних робіт, соціологічних есе, розробки анкет та прикладних міні-досліджень. Неприпустимість плагіату, фабрикації соціологічних даних чи списування. Використання систем штучного інтелекту дозволяється виключно як допоміжного інструменту для пошуку інформації, соціологічного фактчекінгу чи генерації ідей, але не для створення фінального тексту робіт здобувача.
- **Політика відвідування та асинхронного відпрацювання:** Пропуски занять через поважні причини (стан здоров'я, реабілітація, виробнича необхідність) не тягнуть за собою штрафних санкцій. Здобувач зобов'язаний відпрацювати пропущений матеріал в асинхронному форматі за допомогою платформ дистанційного навчання (LMS).
- **Політика щодо дедлайнів:** Установлюються чіткі терміни здачі завдань, проте передбачена можливість індивідуального подовження дедлайнів за умови завчасного попередження викладача та наявності об'єктивних обставин.

### **13. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ**

Підсумковий контроль (диференційний залік) спрямований на комплексну перевірку засвоєних теоретичних знань, соціологічного контексту розвитку суспільства та вміння розв'язувати професійно-орієнтовані кейси у сфері автомобільного транспорту.

#### **БЛОК 1. Теоретико-методологічні засади соціології та соціальна структура (Модуль 1)**

1. Передумови виникнення соціології як самостійної науки про суспільство в контексті індустріальної революції та масової урбанізації (вплив розвитку будівельної галузі на формування міст).
2. Суспільство як складна соціальна система та головний об'єкт соціологічного пізнання: взаємозв'язок соціальної структури та архітектурно-будівельного простору.
3. Специфіка предметного поля соціології та трирівнева структура соціологічного знання (місце галузевих теорій: соціології міста та соціології праці у будівництві).
4. Базові функції соціології у сучасному транзитивному суспільстві, зокрема в умовах повоєнної відбудови та реалізації масштабних будівельних проєктів.
5. Поняття соціальної структури суспільства та її ключові елементи (соціальні групи, класи, професійні верстви будівельної галузі).
6. Основні теорії соціальної стратифікації та критерії стратифікації (дохід, влада, освіта, престиж інженерно-будівельних та робітничих професій).
7. Соціальна мобільність: поняття, види (вертикальна, горизонтальна) та основні канали («соціальні ліфти» від лінійного робітника до керівника будівельної компанії).
8. Соціальна нерівність та роль середнього класу (зокрема інженерів-будівельників, архітекторів, підрядників) у забезпеченні стабільності вільного демократичного суспільства.
9. Особистість як об'єкт і суб'єкт суспільних відносин: етапи, агенти та інститути процесу професійної соціалізації майбутнього фахівця-будівельника.
10. Поняття соціального статусу (вроджений, набутий) та соціальної ролі особистості в суворій ієрархії будівельного об'єкта (різнороб, майстер, виконроб, головний інженер).
11. Рольові очікування, рольові конфлікти у професійному середовищі (між замовником, підрядником та бригадою на будівельному майданчику) та шляхи їх конструктивного вирішення.
12. Соціальний контроль: формальні й неформальні санкції, причини та наслідки девіантної поведінки (ігнорування ДБН, порушення техніки безпеки при висотних роботах, крадіжки будматеріалів).

#### **БЛОК 2. Соціологія організації, комунікацій та прикладні дослідження у будівельній галузі (Модулі 2-3)**

13. Трудовий колектив будівельного підприємства як соціальна організація: структура, функції та групова динаміка на будівельному майданчику.

14. Організаційна культура, професійні цінності та корпоративна етика в будівельних компаніях та архітектурних бюро.
15. Феномен лідерства та вплив стилів управління (авторитарний, демократичний, ліберальний) на ефективність роботи будівельної бригади чи компанії загалом.
16. Сутність і структура соціально-трудових відносин в умовах ринкової економіки будівельної галузі.
17. Соціологія конфлікту: об'єктивні та суб'єктивні причини виникнення трудових конфліктів на виробництві (зокрема між замовником, генпідрядником, субпідрядниками та робітниками).
18. Стратегії поведінки у конфліктних ситуаціях (співробітництво, компроміс) та методи їх вирішення (медіація на будівельному об'єкті).
19. Соціально-психологічна та професійна адаптація молодих фахівців (інженерів-будівельників, майстрів, виконробів) у будівельних компаніях.
20. Соціологічний аналіз мотивації праці та престижності інженерно-технічних і робітничих професій будівельної галузі на сучасному ринку праці.
21. Соціологія масових комунікацій: вплив медіапростору на формування громадської думки та суспільних цінностей (зокрема щодо урбаністики, розвитку міської інфраструктури та забудови міст).
22. Інформаційна гігієна та фактчекінг в умовах інформаційних загроз і маніпуляцій (протидія будівельним аферам, фейкам та інформаційним атакам на забудовників).
23. Методологія та основні етапи проведення прикладного соціологічного дослідження в інтересах просторового планування та будівельного бізнесу.
24. Кількісні та якісні методи збору соціологічної інформації (соціологічне опитування, анкетування мешканців, фокус-групи щодо розвитку території).
25. Поняття генеральної сукупності та вибірки під час проведення досліджень потреб покупців нерухомості, інвесторів чи мешканців нових житлових комплексів.
26. Концепція соціальної стійкості (резильєнтності) суспільства в умовах криз та вирішальна роль будівельної галузі у повоєнному відновленні інфраструктури.
27. Впровадження trauma-informed підходу (обізнаного з травмою) в управління будівельними бригадами та забезпечення психологічної підтримки на робочому місці (зокрема для безпечної реінтеграції ветеранів).

### **БЛОК 3. Професійно-орієнтовані кейси (Аналіз соціологічних дилем)**

1. **Кейс №1: «Організаційна культура vs Тіньові норми будівельного майданчика»**  
**Умова:** Молодий фахівець після закінчення коледжу працевлаштовується на посаду майстра будівельної дільниці (або виконроба) у будівельну компанію. Він виявляє, що неформальні правила в колективі (систематичні порушення техніки безпеки при висотних роботах, ігнорування ДБН щодо якості розчину, робота без касок) суперечать офіційним інструкціям, а спроби діяти за правилами викликають осуд і бойкот з боку досвідчених будівельників.  
**Завдання:** Використовуючи соціологічні поняття соціального контролю, неформальних санкцій та організаційної культури, запропонуйте алгоритм дій молодого керівника для зміни поведінкових установок колективу без провокування відкритого деструктивного конфлікту.
2. **Кейс №2: «Трудовий конфлікт та мотивація персоналу»**  
**Умова:** У будівельній компанії керівництво вирішило змінити систему преміювання монолітників та мулярів, прив'язавши її виключно до обсягу виконаних робіт (квадратних чи кубічних метрів) без урахування складності архітектурних форм, висотності чи несприятливих погодних умов. Це призвело до прихованого страйку (навмисного зниження якості на складних ділянках), конфліктів між бригадами за «вигідні» (прості) обсяги та масових звільнень кваліфікованих робітників.  
**Завдання:** Спираючись на соціологію конфлікту та теорії мотивації праці, проаналізуйте помилки менеджменту. Запропонуйте стратегію (наприклад, компроміс чи співробітництво) для вирішення цього трудового конфлікту.
3. **Кейс №3: «Інклюзивне середовище та trauma-informed підхід на підприємстві»**  
**Умова:** До колективу будівельної бригади (або проєктного бюро) повертається працівник-ветеран після участі в бойових діях. Він має загострене почуття справедливості, різко реагує на гучні раптові звуки на будмайданчику (робота перфораторів, падіння металоконструкцій)

та критику керівництва. Інші працівники не знають, як з ним етично комунікувати, і починають його уникати, що порушує командну роботу.

**Завдання:** Застосовуючи інструментарій trauma-informed підходу та засади толерантності, розробіть для керівника будівельної ділянки план соціально-психологічної реінтеграції ветерана в колектив та створення безпечного середовища для всіх працівників.

4. **Кейс №4: «Прикладне соціологічне дослідження якості житлового середовища»**

**Умова:** Забудовник (або міська рада) отримує численні скарги від мешканців нещодавно зданого житлового комплексу на якість інфраструктури (відсутність безбар'єрного простору, порушення норм щодо паркування, погана звукоізоляція). Будівельна компанія стверджує, що проблема перебільшена і має одиничний характер.

**Завдання:** Виступаючи в ролі фахівця, який володіє навичками прикладних досліджень, розробіть стислу програму міні-дослідження: визначте об'єкт, предмет, мету, метод збору даних (наприклад, анкетування) та сформулюйте 3-4 закриті соціологічні запитання для мешканців ЖК, щоб об'єктивно з'ясувати стан справ.